

אפליה מת(ו)קנת?!

איך קרה שבכל המגזר הציבורי המנופח במדינת ישראל, יש רק קצת יותר מאחוז בודד של חרדים? • נציב שירות המדינה פרופ' דניאל הרשקוביץ, מנסה להסביר ל'משפחה' את המציאות המעוותת ולמה חשוב לתקן אותה בהקדם • וגם, מה דינם של חרדים שלא מעוניינים לצאת ללימודי תואר, מדוע יגרע חלקם? • יש מי שמרימים את הכפפה

שאלו פעם את נגיד בנק יש-ראל, סטנלי פישר, האם קיימת בישראל אפליית מיעוטים. "אני לא יודע", אמר הנגיד. "אז איך יודעים זאת אלו שמפרסמים את המדדים?", שבו ושאלו השואלים. "זה מה שהם קוראים בעיתונים", השיב בסרקוזם.

איש לא חושד בפישר, מבכירי הכלכלה העיר-למית, שאינו שולט בנתונים. תשובתו, לכאורה, הייתה דרכו האלגנטית לחמוק מהתייחסות לסוגיה כל כך נפיצה עבור החברה הישראלית. בחיים האמיתיים המספרים לא משקרים: 80 אלף עובדים מונה המגזר הציבורי בישראל. מתוכם, רק תשע מאות עשרים ושבעה נמנים על האוכלוסייה החרדית. קצת יותר מאחוז, שרובו, מורכב מהשדרה הנמוכה של כוח העבודה. כשמתפסים למעלה, הנתונים ממש מעליבים: בחדרים שבהם מתקבלות ההחלטות, כמעט שלא תמצאו ייצוג לציבור שמונה מיליון נפש מאוכלוסיית מדינת ישראל.

עם העלבון אפשר איכשהו להסתדר, הבעיה האמיתית היא הליך קבלת ההחלטות: קחו את הקורונה כמשל וממנה תשליכו לכל אותן החלטות אקטיות, שהתקבלו עבורכם על יד השולחן בהיעדר נציג מטעמכם. אדם שמכיר את אורח חייכם; את הרגישויות והניואנסים הדקים. אלו שמהצד נראים כאוטריים, כגלורייקציה, ובשבילכם מדובר בדרך חיים; בעולם ומלואו.

בשלב מסוים, גם הרגולטור הבין שיש בכך טעם לפגם. זה קרה עם כניסתו של פרופ' דניאל הרש-קוביץ לתפקיד נציב שירות המדינה. הרשקוביץ, מתמטיקאי מחונן, רב קהילה בחיפה, כיהן בעבר כיו"ר הבית היהודי וכשר המדע בממשלת נתניהו השנייה. אבל החלק הרלוונטי לעניינינו, הוא תפקידו האחרון כנשיאה של אוני' בר אילן. חשוב שנע-צור על השורה הזאת בקורות חייו: מדובר באיש עם קילומטרו' מרשים בשדה ההשכלה הגבוהה ולמרות זאת, אחת מרפורמות הדגל שלו היא שילובם של חרדים, שאינם באים משורות ההשכלה הגבוהה, במגזר הציבורי.

"הנושא הזה בנשמת", הוא אומר לי השבוע. "זה לא בא מתוך רצון לייצר לאוכלוסייה החרדית אפיק פרנסה נוסף. אם זה יבוא כבנוס כמוכר שא-שמח, אבל מה שמניע אותי הוא טובתה של החברה הישראלית: כשעל יד השולחן יושבים נציגי כלל המגזרים במדינת ישראל ההחלטות יתקבלו באופן

אופטימלי. הוא חובש לרגע את כובעו התורני ומנמק: "כשעם ישראל עמדו לקבל את התורה אומר רש"י על דברי הפסוק 'יחן שם ישראל': 'כאיש אחד בלב אחד'. לא כתוב כאיש אחד בדעה אחת. אתה יודע למה, כי אין דבר כזה שני אנשים עם דעה זהה. כשם שאין פרצופיהם שווים כך אין דעותיהם שוות. קיימים אצלנו ציבורים שלמים - מה שנקראת אוכלוסיות - עם תפיסות עולם שונות שמודרים משולחן קבלת ההחלטות. מבחינתך, זהו כשל של המערכת ואסור לאפשר את זה. ייחודיותו של עם ישראל היא בהיותו כאיש אחד בלב אחד ועם דעה שונה. לכל מגזר בעם ישראל יש את הייחודיות שלו ואני רוצה את כולם בתוך החדר.

מה למדת, שאלתי, על העובדים החרדים שהצי-ליחו להשתלב במגזר הציבורי. "עד כמה נכון וצור-דק המהלך שאני מוביל. במקומות שאנחנו משלבים חרדים אנחנו רואים הצלחה אדירה. הם מגיעים מתרבות למידה שונה. ייחודית. הערך המוסף שמי-ביאה איתה החשיבה התורנית הוא בעל תרומה משמעותית בקבלת ההחלטות.

"נושא הגיוון התעסוקתי אמור לתפוס חלק קטן מסדר יומי", אומר נציב שירות המדינה, "אחרי הכל, הנציבות אחראית על כוח האדם של כלל עובדי המדינה. מדובר ב-80 אלף אנשים שצריך לדאוג להם. אבל הנושא הזה שואב אותי פנימה. הוא תופס חלק משמעותי מאד מנפח העבודה שלי".

אז הכוונות טובות, הממונה אוהו בידו את המ-צפן הנכון, אבל הנתונים עדיין לא משביעים רצון. תיכף ניגע במספרים, אבל קודם לכן, חשוב לזכור שגם אלו שבשנתיים האחרונות מצליחים לחדור פנימה, עושים זאת כשבידיהם תואר אקדמי או שהם נמצאים במסלול הלימודים לקבלתו ותוך כדי מש-תלבים במשרות סטודנטיות.

הנציבות מנסה לשנות את הפרוגנטיקה הנית-נת לבעלי תואר. הגוף שגויס לסייע לה במלאכה הוא 'המכון החרדי למחקרי מדיניות'. בדיון מיוחד שהתקיים בשבוע שעבר בוועדת החוקה בכנסת, הציגו המנכ"ל רועי כהן וראש תחום תעסוקה איציק קרומבי, נייר עמדה שכתבו חוקרי המכון, הגב' ניצה קסיר (המשנה ליו"ר) ופרופ' יורם מרגליות (עמית בכיר), בו הם מנתחים את סוגיית הדרישה לתואר - כתנאי סף לקבלת עובדים בשירות הציבורי: במסמך מנסים קסיר ומרגליות לברר האם מדובר בסעיף שנועד להבטיח, הלכה למעשה, תפוקת עבודה אופ-טימלית, או שזהו רק סנן שמטרתו לאתר עובדים

ברמה גבוהה. כך או כך, מסקנתם היא, שגם אם שתי התשובות נכונות, ניתן למצוא את החלופות המתאימות שיאינו את הדרישה הזאת.

בנציבות שירות המדינה תומכים בקביעה הזאת. מור ברזני, מנהלת האגף לגיוון תעסוקתי, משוכנע-עת, שבמאזן שבין הצורך בסגן לצורך בייצוג חרדי בשירות המדינה האחרון גובה. "כשזה נוגע למגזר הציבורי", היא אומרת לנו השבוע "אנחנו פועלים מתוך התפיסה שמגוון יותר זה מקצועי יותר. בת-קופת הקורונה הבנו גם שמגוון יותר זה ענין של הצלת חיים ממש.

"כדי להיות חכמים, יצירתיים ומקצועיים יותר", היא אומרת "אנחנו חייבים להעסיק חרדים ואוכלו-סיות מיעוט בכל התפקידים ובמגוון הדרגות. לכן אנחנו נחושים להאיץ את תהליך סגירת פערי הייצוג שנפערו במשך שנים רבות. אי אפשר לחכות כאן לאבולוציה".

באגף הגיוון מועסקים למעלה מ-70 'ממוני גיוון' שמכסים את המגזר הציבורי. "תפקידם בין היתר", אומרת ברזני, "הוא להגיע לאותן תת אוכלוסיות ולגרום לכך שהן יידעו ששירות המדינה מעוניין בהן. ככל שנתקדם עם הרפורמה לשילוב חרדים הם יהיו שם כדי לדאוג שהמדיניות שלנו תיושם". האם קיימים בידיכם מנופי לחץ על המעסיקים? שאלתי. "בהחלט", השיבה "כלל היחידות צריכות להציג לנו תוכנית עבודה שכוללת גיוון תעסוקתי כפי שדורש החוק. אם הן לא מגיעות עם תוכנית עבודה לרוחנו או שאינן עומדות בתוכנית שעליה הן הצהירו, מוקפאת להן התקניה".

בדבריה בוועדת החוקה, ציינה ברזני חסם נוסף שמונע מהאוכלוסייה החרדית להשתלב במגזר הצי-בורי: מועמדים שהינם בעלי ניסיון עשיר ורלוונטי לתחומים שונים שהמדינה מוציאה עליהם מכרזים, אך כזה שאינו ממוסמך: "דה פקטו", אמרה "יש להם ניסיון, האתגר שלהם הוא לתרגם את זה בשפה המוכרת לשוק העבודה. אלו דברים שאיתם אנחנו מתמודדים כדי לצמצם את הערכת החסר מכוח הרקע השונה.

מה אתם מציעים, שאל היו"ר, יעקב אשר. "השאפה שלנו", אמרה "להפוך תרומה בקהילה כשוות ערך בניקוד לשירות צבאי או אזרחי".

מהמורה נוספת שהעלתה ברזני פוגשת את הני-רשמים בשלבי הקדם: "מספר הנרשמים לתפקידים בשירות הציבורי עובר את היעד הממשלתי", אמרה "הבעיה שהם אינם צולחים את שלב ההרשמה ומ-בחני ההערכה רק בגלל נושאים טכניים של מילוי

טפסים וכדומה".

"בדבריי בוועדה", אומרת לנו השבוע ברזני, "ציינתי את החסמים שהיו קיימים בעבר. עם הזמן, אנחנו מצליחים להתגבר עליהם. כיום, מועמד חרדי שמתמודד בשירות המדינה יכול לקבל ערכת הכנה שאותה משרד העבודה והרווחה נותן באמצעות גורמי ההכנה כמו קרן ק.מ.ח, מרכז כיוון, ארגון מפתח ויתר מרכזי ההכוון התעסוקתי שפרושים ברחבי הארץ".

הנציב, פרופ' הרשקוביץ, מבקש להוסיף על דב-ריה של ברזני: "אנחנו מאמינים", אמר "ששולחנות מקבלי ההחלטות שנפקדים מהם קולות של המגוון הישראלי, עשויים לקבל החלטות המתבססות על ידע מקצועי חסר וממילא, להביא להחלטות שאינן רלוונטיות עבור חלקים נרחבים בציבור הישרא-לי. במילים אחרות: ידע תרבותי רלוונטי מהווה ידע מקצועי; כשירות תרבותית צריכה להיות חלק אינהרנטי ממנגנון קבלת ההחלטות באופן שמאפשר פיתוח מענים מקצועיים לכלל הקבוצות בישראל ובהתאמה למאפיינים ייחודיים".

הטהרנים והצדקנים

ההיסטוריה, כמו בני האדם לוקה בציניות מסוימת; היא מתאימה את עצמה לאופי כותביה ולצרכי השעה. נחטא לאמת אם נאמר שהשינוי התחיל רק בשנתיים שבהן מכהן פרופ' הרשקוביץ בתפקידו. גם קודם לכן פעלה הנציבות לתת מקום לתת-אוכלוסיות בשירות המדינה. אבל במבחן התו-צאה הן כשלו. "כשהתחילו לטפל ברצינות בנושא", אומר ל'משפחה' איציק קרומבי, ראש תחום תעסוקה ב'מכון החרדי למחקרי מדיניות', "ניסו לעשות זאת באמצעות אפליה מתקנת: אם חרדי היה ניגש למכרז על תפקיד כלשהו, הוא קיבל אוטומטית נקודות זכות על עצם היותו חרדי.

"מסיבות כאלו ואחרות", הוא אומר, "המהלך לא צלח. בהתאם לכך, שר הפנים דרעי, התחיל לגל-גל בכנסת חוק שמחייב את המדינה לקלוט שבעה אחוזי חרדים מדי שנה, מכלל העובדים החדשים שנקלטים בשירות הציבורי. נציבות שירות המדינה תמכה בחוק ופעלה לקדם אותו מול חברי הכנסת". סופו של עניין, החוק עבר. אמנם ללא מענה לסוגיית התואר, אבל עבר. כדי לעמוד ביעדים חברו